

Biuletyn Projektu LAGOONS:

Zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi oraz strefą brzegową lagun europejskich w kontekście zmian klimatycznych

Nr. B4.1PL

Grupy Fokusowe

Zalew Wiślany, Polska

Literatura

Niniejszy biuletyn opracowany został w oparciu o następujące publikacje naukowe:

LAGOONS. 2013. Project Focus Groups. LAGOONS WP4 Supplementary Report. 55 pp.

Gooch, G. and Stålnacke, P. (Eds.). 2006. *Integrated Transboundary Water Management in Theory and Practice - Experiences from the New EU Eastern Borders*. IWA Publisher, London, 160 pp

Bielecka M., Różyński G.. 2012. *Management conflicts in the Vistula Lagoon area*. Abstract and presentation at Research & management of transitional waters, ECSA 51th International Symposium, Klaipeda, Lithuania, September 23 – 27, 2012; In: Research & management of transitional waters, Abstract Book, p. 17.

Zalew Wiślany w skrócie

Zalew Wiślany (Rys.1) jest jednym z największych wewnętrznych zbiorników wody morskiej w Europie (drugim co do wielkości, po Zalewie Kurońskim, na Morzu Bałtyckim). Ma powierzchnię 838 km², jego zlewnia obejmuje 23 870 km². Zalew Wiślany jest podzielony pomiędzy kraj należący do UE (Polska, województwa warmińsko-mazurskie i pomorskie) oraz kraj spoza UE (Rosja, obwód kaliningradzki). Posiada jedno połączenie z morzem, Cieśninę Pilawską, znajdującą się w rosyjskiej części zalewu. Całkowita długość zalewu wynosi 91 km, jego średnia szerokość to 9 km, w najszerszym miejscu mierzy 13 km. Linia brzegowa zalewu ma długość około 270 km, objętość wody wynosi około 2,3 km³.

Charakterystyka Grup Fokusowych

Spotkania w ramach Grup Fokusowych (GF) przeprowadzone były w maju i czerwcu 2012 roku w polskiej części Zalewu Wiślanego. Odbyły się one we Fromborku (rybacy, sektor turystyczny i nauczyciele), Piaskach, (rybacy i sektor turystyczny), Kadynach (społeczność lokalna) i Krynicy Morskiej (rybacy).

Pierwsza grupa GF1 – rybacy z Fromborka, Nowej Paśłeki i Braniewa, składała się z 7 mężczyzn oraz 1 kobiety; wiek uczestników obejmował przedział 25 – 60 lat.

GF2 – reprezentowała sektor turystyczny z Fromborka i okolic (hotelarze i restauratorzy); w spotkaniu uczestniczyło 6 mężczyzn i 1 kobieta, wiek uczestników dyskusji zawierał się w przedziale 30 – 60 lat.

Spotkanie GF3 odbyło się w Gimnazjum im. Parlamentu Europejskiego we Fromborku, uczestniczyło w nim 9 kobiet i 1 mężczyzna; przedział wiekowy uczestników 25- 55 lat.

Spotkanie GF4, które odbyło się w Piaskach, obejmowało przedstawicieli rybaków i sektora turystycznego (hotelarze) z Mierzei Wiślanej. Stanowiło ją 9 mężczyzn w wieku 25 – 65 lat.

Spotkanie **GF5** miało miejsce w Kadynach. Uczestniczkami były 4 kobiety, mieszkanki Kadyn oraz przedstawicielka władz lokalnych - w wieku 25-55 lat. Ostatnie spotkanie **GF6** odbyło się w Krynicy Morskiej i obejmowało rybaków (mężczyźni, 3 osoby).

Wyniki spotkań w ramach Grup Fokusowych

Efektom spotkań w ramach Grup Fokusowych było wyodrębnienie pozytywnych i negatywnych aspektów związanych z życiem w rejonie Zalewu Wiślanego oraz przedstawienie rekomendacji dla poprawy sytuacji, wypracowanych przez uczestników spotkań.

Uczestnicy spotkań w celu zilustrowania w sposób ogólny i poglądowy swoich opinii na stan Zalewu Wiślanego zaznaczyli na mapie zalewu miejsca, w których wg nich występują albo aspekty pozytywne, albo negatywne.

Rys. 1 Mapa Zalewu Wiślanego z zaznaczeniem miejsc o aspektach pozytywnych i negatywnych.

Rysunek 1 prezentuje taką sumaryczną mapę, na której uwzględniono opinie wszystkich uczestników spotkań fokusowych. Czerwone kropki oznaczają aspekty negatywne, a zielone – pozytywne.

Zdecydowanie największe uznanie zyskały takie miejscowości jak: Krynica Morska, Piaski, Kadyny, Tolkmicko i Nowa Pasłęka. Najgorzej wypadł Frombork, Kąty Rybackie (z powodu kormoranów) oraz droga z Krynicy Morskiej do Piasków. Wszyscy uczestnicy spotkań zwracali uwagę na zły stan wody Zalewu Wiślanego, szczególnie w lecie.

Szczegółowa ocena Zalewu Wiślanego przedstawiona jest poniżej.

Aspekty pozytywne:

- › wpływ przekopu na rozwój w rejonie zalewu – może rozruszać turystykę; jest korzystny dla potencjalnego rozwoju Elbląga; pozwoli na dwukierunkowy ruch kutrów rybackich między zalewem a Bałtykiem w celach połowowych oraz schronienie się w portach nadzalewowych w sytuacji sztormu na Bałtyku,
- › połowy: ryba wchodzi przez Cieśninę Pilawską, więc największe połowy są w rejonie Nowej Pasłęki, tam też jest najwięcej młodych ludzi, nastąpiła tam wymiana pokolenia, pomagają dotacje unijne,
- › zalew zarybiany był kiedyś węgorzem i to się sprawdzało, później tego zaprzestano; teraz ponownie obserwuje się powrót do zarybiania, co jest zjawiskiem pozytywnym,
- › wielkim plusem jest to, że Unia dotuje rybaków, którzy inaczej zbankrutowaliby,
- › jakość wody w zalewie: czystość wody poprawiła się, bo wybudowano oczyszczalnię ścieków, ale dno jest muliste, woda jest ciemna, nieprzezroczysta i to się nie zmienia - zalew intensywnie kwitnie w lecie,
- › w Kadynach i Tolkmicku korzysta się z kąpeli w lecie; są tam ładne plaże, z których korzystają zarówno mieszkańcy lokalni, jak i turyści; nowa plaża w Kadynach posiada sztuczny piasek, chociaż sporo ludzi nadal ciągnie na starą plażę z naturalnym piaskiem, która nie jest płatna,
- › otwarcie granicy z Obwodem Kaliningradzkim – uruchomienie małego ruchu granicznego z Obwodem Kaliningradzkim.

Aspekty negatywne:

- › rejon Zalewu jest bardzo biedny, są to tereny głównie po PGR-owskie, brakuje środków na inwestycje oraz obserwuje się intensywny odpływ, szczególnie młodych ludzi z powodu braku perspektyw zatrudnienia oraz rozwoju,
- › brakuje przetwórci ryb; kiedyś była w Tolkmicku, ale już nie ma; na Zalewie są okresy przestoju, a przetwórcza musi pracować non stop; kiedyś sprowadzano rybę, żeby ją przerabiać, ale teraz nie jest to już opłacalne,
- › kormorany niszczą lasy i zjadają rybę – stanowią realną konkurencję dla rybaków,
- › port we Fromborku: skansen, jest stary, wymagający modernizacji, brak odpowiedniej infrastruktury, toalet, zaplecza; w Nowej Pasłęce brak portu rybackiego, ale jest ładny port jachtowy, we Fromborku istnieje dawne molo, które obecnie jest zniszczone, zaniedbane i przestało spełniać swoją funkcję,

- ▶ obserwuje się marazm ze strony władz lokalnych, ogólną niemoc, brak środków na inwestycje, brak przemysłu, firm, biedę, zaniedbania, brak inicjatywy, intensywny odpływ ludności, szczególnie młodych ludzi, rodziny tu nie zostają, społeczeństwo starzeje się, jest coraz mniej dzieci w szkole, a teren wyludnia się – dotyczy południowej części zalewu,
- ▶ brak stałego połączenia z mierzeją, brak tramwaju wodnego, statki płyną tylko wtedy, kiedy zbierze się odpowiednia grupa ludzi, rybacy oferują przejażdżki, ale koszt jest wysoki; pociągi nie kursują,
- ▶ we Fromborku brak plaży: to, co pozostało jest zaniedbane, zarośnięte trzcina i zamulone z powodu mola oraz pogłębiania portu (od 3 lat) – na plażę wyrzucono muł z pogłębiania; nikt tego nie dopilnował;
- ▶ w południowej części zalewu dominuje turystyka jednodniowa; miejscowości nadzalewowe stanowią jedynie bazę wypadową, gdyż na miejscu brakuje atrakcyjnej oferty turystycznej,
- ▶ w ostatnich latach zalew wykorzystywany jest w bardzo ograniczonym zakresie;. 20 lat temu był większy dostęp do miast nadzalewowych – było więcej kursów statkami do Krynicy Morskiej i Fromborka; obecnie są one ograniczone, godziny kursów są niekorzystne (tylko 3 godziny postoju), musi zebrać się odpowiednia grupa ludzi (min. 15 osób), bilety są drogie – 40 zł/osobę; kiedyś płynęło się na mierzeję w celu plażowania - teraz już nie jest to możliwe,
- ▶ brakuje ścieżek rowerowych, zamknięto kolej nadzalewową (w sezonie w weekendy kursują jedynie pociągi do Torunia); brak komunikacji z Olsztynem (z Gdańskiem jest dobra); władze wojewódzkie ignorują ten rejon – pas ziemi niczyjej między woj. Pomorskim a W-M; większa uwaga skupia się na jeziorach mazurskich,
- ▶ modernizacja drogi S22 utrudniła dostęp do wielu miasteczek, gdyż jest mniej zjazdów; niektórzy nie mają dojazdu - droga dojazdowa do Fromborka to „dramat” ze względu na jej stan techniczny,
- ▶ przekop przez mierzeję – różne opinie na ten temat: (1) korzystny dla Elbląga, ale z punktu widzenia Krynicy Morskiej nie jest to trafiona lokalizacja, ponieważ będzie do niej utrudniony dojazd, korki; w sezonie w Krynicy przebywa dziennie ok. 40 tys. osób, (2) jedyna korzystna lokalizacja przekopu to Piaski: mierzeja jest tam wąska, była tam kiedyś cieśnina, (3) powinien być wysoki most nad przekopem, który nie utrudni ruchu; w sprawie przekopu nie było we Fromborku konsultacji społecznych; jest projektem flagowym jedynie przed

- ▶ wyborami; istnieją różne koncepcje lokalizacji, a na analizach ich oddziaływania na środowisko zarabiają jedynie ci, co robią badania; przekop nie wpłynie istotnie na możliwość połowiania na Bałtyku przez rybaków zalewowych, gdyż ograniczają ich limity połowowe (dorsz jest limitowany); flądrę można łowić bez limitu, na zalewie śledź jest Nielimitowany,
- ▶ zła jakość wody – brudna; mimo, że poprawiło się oczyszczanie ścieków, a nawożenie pól jest mniej intensywne i dopływ biogenów do wody jest mniejszy to nadal woda w połowie lipca kwitnie - plaże pustoszeją i kończy się kąpiel w zalewie,
- ▶ zalew jest źle zarządzany w kontekście możliwego zagrożenia powodziowego – przy wystąpieniu cofki zalewane są: Tolkmicko, Suchacz, Elbląg; konieczna jest lepsza ochrona przeciwpowodziowa; w latach 70-ych regularnie czyszczone były rowy melioracyjne; obecnie nikt się tym nie zajmuje; kiedyś istniał wymóg, że w rowie musi być przepływ, teraz nie ma tego wymogu.

Rys. 2 Gupa Fokusowa (GF1) we Fromborku, fot. A. Reda

Rekomendacje:

- ▶ zarybiać węgorzem – zarybianie powinno odbywać się non stop w ilości ok. 2 ton/rok; jeśli zalew będzie zarybiany systematycznie to może wystarczy 1 tona/rok; jeszcze lepiej jeśli zarybianie węgorzem będzie prowadzone wspólnie z Rosjanami – również 1 tona/rok,
- ▶ zredukować trwale liczebność kormoranów,
- ▶ poprawić jakość (głównie wizualną) wody,
- ▶ wybudować bezpieczne ścieżki rowerowe wokół Zalewu,
- ▶ w zakresie rozwoju turystyki istnieją konieczność: (1) lepszej reklamy miasta i okolicy na drodze warszawskiej: banery, tablice informacyjne, (2) zachęcenia turystów do dłuższego pobytu

i pokazania im lokalnych atrakcji,
(3) przyciągnięcia klienteli rosyjskiej,

- › otwarcie granicy z Obwodem Kaliningradzkim co powinno dać duży impuls rozwojowy,
- › otworzyć granicę dla bezwizowego ruchu jednostek pływających, a nie tylko dla ruchu kołowego,
- › zachęcać turystów do dłuższych pobytów; co najmniej 1 tydzień,
- › zmodernizować porty wokół Zalewu, utrzymać potrzebną głębokość w basenach portowych i torach nawigacyjnych, zabezpieczyć porty przed szybkim zamulaniem, udostępnić szerzej porty dla jachtów i żeglugi pasażerskiej,
- › poprawić zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów nadzalewowych,
- › ograniczyć kłusownictwo w połowach,
- › rozważyć budowę mostu przez Zalew z części południowej na mierzeję; także rozważyć wprowadzenie promu samochodowego na tej trasie,
- › poprawić komunikację społeczeństwa z urzędnikami (możliwość wymiany poglądów i informacji).

Seria **Biuletynów Projektu Lagoons** przekłada wyniki z projektu na informacje praktyczne, użyteczne dla decydentów i zarządzających zasobami wodnymi.

Biuletyny są również dostępne online: <http://lagoons.web.ua.pt/>

Projekt finansowany przez Komisję Europejską w ramach 7 Programu Ramowego (2007-2013)

Zastrzeżenie

Informacje i poglądy przedstawione w tej publikacji niekoniecznie są zgodne ze stanowiskiem Komisji Europejskiej. Autorzy i Wydawca nie ponoszą żadnych zobowiązań z tytułu jakichkolwiek strat wynikłych z wykorzystania tego opracowania.

Redaktorzy: Grzegorz Różyński, Małgorzata Bielecka

Niniejszy Biuletyn należy cytować następująco:

LAGOONS. 2013. Grupy Fokusowe – Zalew Wiślany, Polska-Rosja. Biuletyn Proj. LAGOONS Nr B4.1. 4pp.